

Εβδομαδιαίο Δελτίο Οικονομικών Εξελίξεων

Διεύθυνση Οικονομικών Μελετών

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

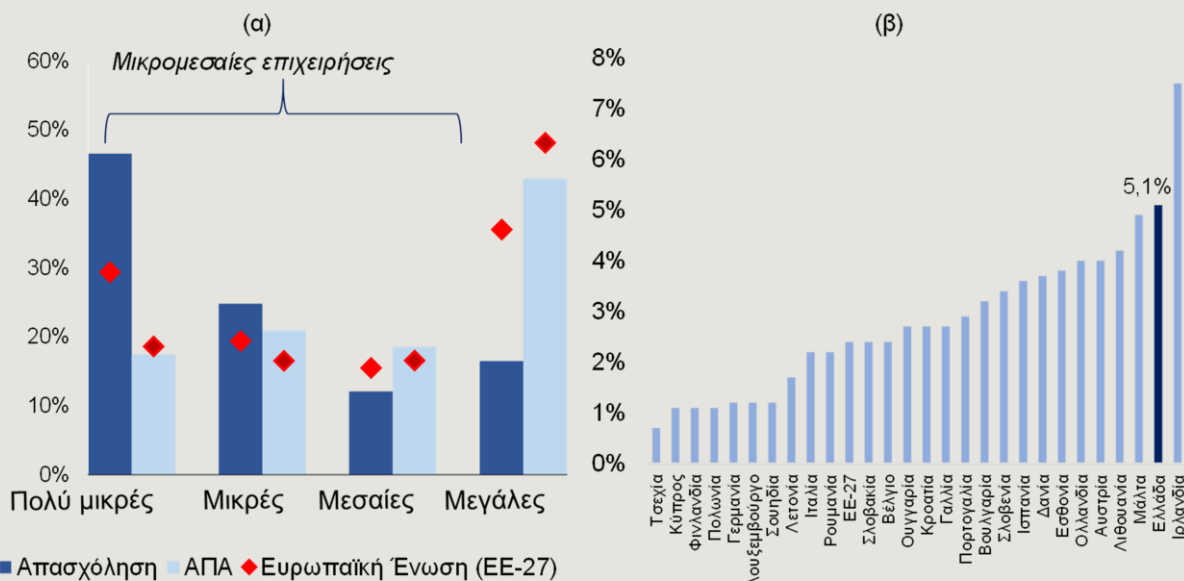
Μικρομεσαία Επιχειρηματικότητα: Μέγεθος, Παραγωγικότητα και Επιδόσεις το 2022

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜμΕ) αποτελούν τη βάση της οικονομικής δραστηριότητας της χώρας μας, αντιπροσωπεύοντας το 99,9% των επιχειρήσεων του μη χρηματοπιστωτικού τομέα (εξαιρούνται η γεωργία-αλιεία-δασοκομία και ορισμένοι κλάδοι των υπηρεσιών, όπως η εκπαίδευση και η υγεία), το 83,5% της απασχόλησης και το 57% της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας (ΑΠΑ). Παρά τις έντονες πιέσεις που υπέστη, κατά τη διάρκεια της πανδημίας, η μικρομεσαία επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα ανέκαμψε σημαντικά το 2022, με τον αριθμό των ΜμΕ να αυξάνεται κατά 3,6% (731,8 χιλ.), την απασχόληση κατά 5,1% (2,2 εκατ.) και την ΑΠΑ κατά 7,6% (Ευρώ 34,8 δισ., σε τρέχουσες τιμές), σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2023 SME Country Fact Sheet). Αξίζει να αναφερθεί ότι η αύξηση της απασχόλησης στις ΜμΕ ήταν η δεύτερη υψηλότερη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, υστερώντας μόνο έναντι της Ιρλανδίας (Γράφημα 1β). Οι προοπτικές για την περαιτέρω ανάπτυξη των ΜμΕ παραμένουν ευοίωνες, καθώς η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προβλέπει αύξηση της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας τους και της απασχόλησης κατά 8,9% και 2,1% το 2023, αντίστοιχα.

Στο παρόν Δελτίο αναλύουμε τις επιδόσεις των ΜμΕ με βάση το μέγεθός τους και ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, εξετάζουμε τη διαχρονική εξέλιξη της μικρομεσαίας επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα και τις προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει προκειμένου να καλύψει τις απώλειες που υπέστη την περασμένη δεκαετία σε όρους παραγωγικότητας. Ένα σημαντικό συμπέρασμα της ανάλυσης είναι ότι η παραγωγικότητα είναι συνάρτηση του μεγέθους των επιχειρήσεων. Η αύξηση, συνεπώς, του μέσου μεγέθους των ΜμΕ θα μπορούσε να δημιουργήσει σημαντικές οικονομίες κλίμακας, με τα νέα, μεγαλύτερα επιχειρηματικά σχήματα

ΓΡΑΦΗΜΑ 1

Μερίδια των ελληνικών επιχειρήσεων στη συνολική απασχόληση και την ΑΠΑ το 2022 (α) και η ετήσια αύξηση της απασχόλησης σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις το 2022 στα κράτη-μέλη της ΕΕ-27 (β)

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Annual Report on European SMEs 2022/2023)

Σημείωση:

Το μέγεθος των επιχειρήσεων καθορίζεται βάσει του αριθμού των απασχολούμενων ως εξής: Πολύ μικρές 0-9 άτομα, Μικρές 10-49, Μεσαίες 50-249 άτομα, Μεγάλες >250 άτομα.

να έχουν, ceteris paribus, υψηλότερη πιστοληπτική επιφάνεια και τη δυνατότητα να επενδύσουν σε τομείς που θα ενισχύσουν περαιτέρω την παραγωγικότητά τους, καθιστώντας τα πιο ανταγωνιστικά.

Η μικρομεσαία επιχειρηματικότητα το 2022

Οι πολύ μικρές επιχειρήσεις (βλ. Σημείωση, Γράφημα 1) συνιστούν την επικρατούσα μορφή επιχειρηματικής δραστηριότητας στη χώρα μας, αποτελώντας, το 2022, το 94,4% των επιχειρήσεων, έναντι 5% των μικρών, 0,5% των μεσαίων και 0,1% των μεγάλων επιχειρήσεων. Τα μερίδια των απασχολούμενων κυρίως στις πολύ μικρές και δευτερευόντως στις μικρές επιχειρήσεις είναι υψηλότερα στην Ελλάδα σε σύγκριση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, ενώ αντίστροφη είναι η εικόνα στις μεσαίες και μεγάλες επιχειρήσεις (Γράφημα 1α). Η εικόνα ωστόσο διαφοροποιείται σε όρους ΑΠΑ, με τα μερίδια να είναι υψηλότερα στην Ελλάδα σε σύγκριση με την ΕΕ-27 στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις και χαμηλότερα στις πολύ μικρές και μεγάλες επιχειρήσεις.

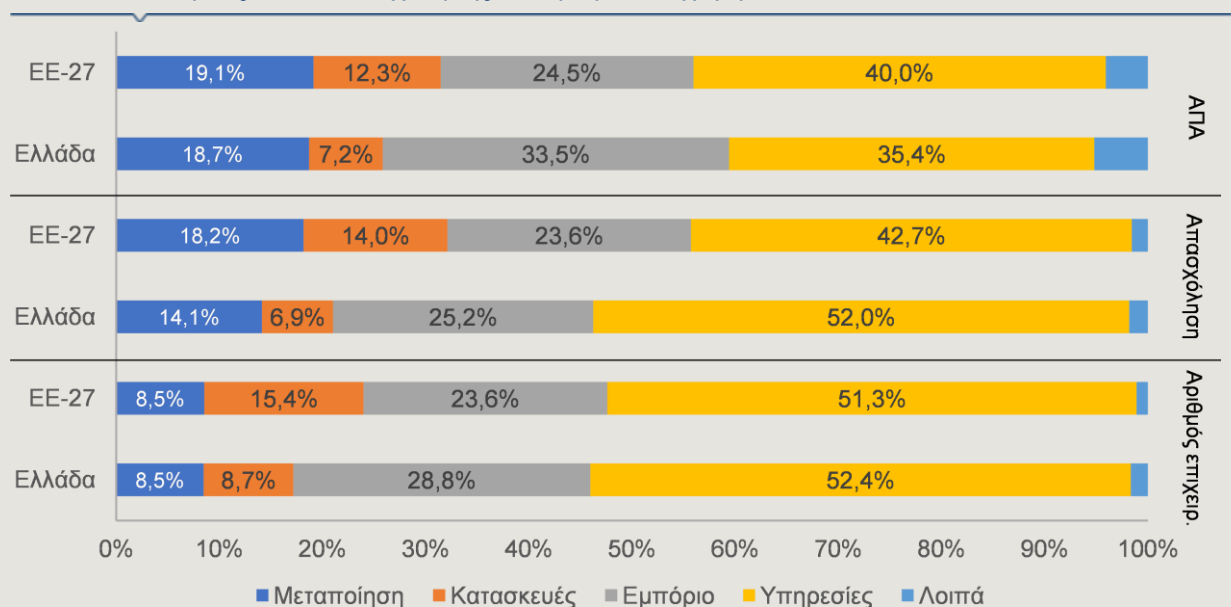
Όσον αφορά στις επιδόσεις ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας για το 2022, οι ΜμΕ που δραστηριοποιούνται στις υπηρεσίες αντιπροσωπεύουν το 35,4% της συνολικής ΑΠΑ που παράγουν οι ΜμΕ, το 52% της απασχόλησης, ενώ και σε πλήθος υπερβαίνουν το ήμισυ των συνολικών ΜμΕ της χώρας μας (52,4%). Σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ-27, το μερίδιο της απασχόλησης σε ΜμΕ στις υπηρεσίες είναι κατά 9,3 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερο στην Ελλάδα, αλλά η συνεισφορά στην ΑΠΑ υπολείπεται κατά 4,6 ποσοστιαίες μονάδες στη χώρα μας (Γράφημα 2). Στο εμπόριο, η συνεισφορά των ΜμΕ είναι μεγαλύτερη στην Ελλάδα σε σύγκριση με τον ευρωπαϊκό μέσο, τόσο σε όρους ΑΠΑ (33,5% έναντι 24,5%), όσο και απασχόλησης (25,2% έναντι 23,6%) και αριθμού επιχειρήσεων (28,8% έναντι 23,6%). Αντίθετη είναι η εικόνα στις κατασκευές, με τη συνεισφορά των ΜμΕ να υπολείπεται σημαντικά έναντι της ΕΕ-27 και στις τρεις κατηγορίες, ως απόρροια της ραγδαίας συρρίκνωσης του κλάδου που συντελέστηκε την προηγούμενη δεκαετία εξαιτίας της οικονομικής κρίσης που έπληξε τη χώρα μας. Αξίζει να αναφερθεί ότι ενώ το 2008 δραστηριοποιούνταν στην Ελλάδα περίπου 137 χιλ. ΜμΕ στον κατασκευαστικό κλάδο (16% επί του συνόλου των ΜμΕ), το 2022 ο αριθμός τους είχε υποχωρήσει σημαντικά σε 63,6 χιλ. (8,7% επί του συνόλου των ΜμΕ), ακολουθώντας, ωστόσο, μια ήπια αυξητική τάση από το 2019. Τέλος, η συνεισφορά των ΜμΕ της μεταποίησης είναι παρόμοια στην Ελλάδα σε σύγκριση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο σε ότι αφορά στο παραγόμενο προϊόν και τον αριθμό των επιχειρήσεων, αλλά υπολείπεται σε όρους απασχολούμενων.

Διαχρονική εξέλιξη της μικρομεσαίας επιχειρηματικότητας, παραγωγικότητα και προκλήσεις

Μετά την αποδυνάμωση της επιχειρηματικότητας τα χρόνια της ύφεσης την περασμένη δεκαετία, από το 2014 και μετά, οι μικρές επιχειρήσεις (10-49 απασχολούμενοι) ανέκαμψαν γρήγορα σε αριθμό και απασχολούμενους, ξεπερνώντας από το 2017 τα επίπεδα του 2008 (Γράφημα 3). Αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι το 2008 δραστηριοποιούνταν 25,4 χιλ. μικρές επιχειρήσεις με 487 χιλ. απασχολούμενους, ενώ, σύμφωνα με εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (*Annual Report on European SMEs 2022/2023*), το 2022 ο αριθμός τους διαμορφώθηκε σε 36,8 χιλ. με περίπου 648 χιλ. απασχολούμενους. Ωστόσο, η παραγωγή προστιθέμενης αξίας το 2022 (Ευρώ 12,8 δισ., σε τρέχουσες τιμές) υπολείπεται σημαντικά του 2008 (Ευρώ 16,6 δισ., σε τρέχουσες τιμές), γεγονός που υποδηλώνει ότι η παραγωγικότητα των μικρών επιχειρήσεων, η οποία ορίζεται ως η προστιθέμενη αξία ανά εργαζόμενο, δεν έχει κατορθώσει να επανέλθει

ΓΡΑΦΗΜΑ 2

Μερίδια των μικρομεσαίων επιχειρήσεων ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, το 2022, σε Ελλάδα και ΕΕ-27, σε όρους ΑΠΑ, απασχόλησης και αριθμού επιχειρήσεων

Πηγή:
Ευρωπαϊκή
Επιτροπή
(Annual Report on European
SMEs
2022/2023)

στα επίπεδα που βρισκόταν πριν από την οικονομική κρίση. Η υστέρηση της παραγωγικότητας σε σύγκριση με το 2008 αφορά και τις υπόλοιπες κατηγορίες της μικρομεσαίας επιχειρηματικότητας, δηλαδή τις πολύ μικρές (0-9 απασχολούμενοι) και μεσαίες επιχειρήσεις (50-249 απασχολούμενοι). **Επιπρόσθετα, η μέση παραγωγικότητα των πολύ μικρών επιχειρήσεων είναι σημαντικά χαμηλότερη έναντι των μεγάλων επιχειρήσεων.** Μολονότι αυτό παρατηρείται και στην ΕΕ-27, στη χώρα μας είναι ιδιαίτερα έντονο. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της Eurostat για το 2020, η παραγωγικότητα των πολύ μικρών επιχειρήσεων στην Ελλάδα ήταν μόλις στο 17% της παραγωγικότητας των μεγάλων επιχειρήσεων, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό στην ΕΕ-27 ήταν 48%.

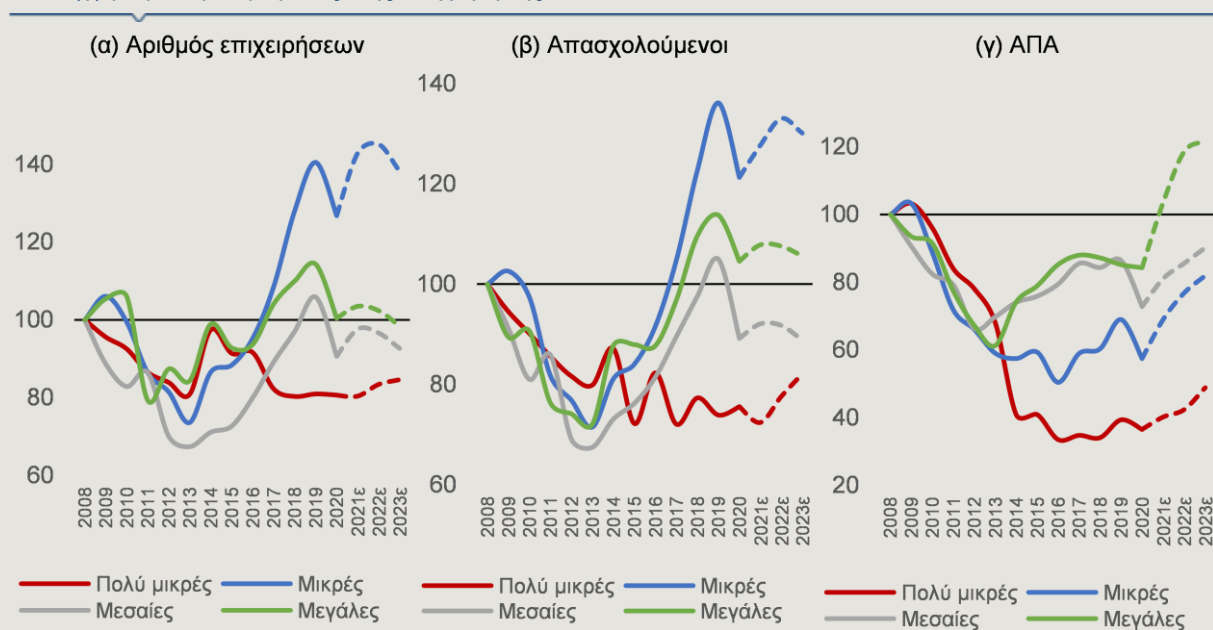
Τούτων δοθέντων, μια σημαντική πρόκληση για τις ΜμΕ είναι η αύξηση της παραγωγικότητάς τους. Αυτό προσδοκείται ότι θα προέλθει μέσω της ανόδου των επενδύσεων σε κεφαλαιουχικό εξοπλισμό, σε συνδυασμό με την ψηφιοποίηση και την τεχνολογική αναβάθμιση που λαμβάνει χώρα με ιδιαίτερα έντονο ρυθμό μετά το ξέσπασμα της πανδημίας. Προς αυτή την κατεύθυνση, καθοριστικής σημασίας είναι η αξιοποίηση αναπτυξιακών εργαλείων όπως το Ταμείο Ανάκαμψης και το ΕΣΠΑ και η υλοποίηση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων στο πλαίσιο του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης. Σημειώνεται ότι από τα 392 επενδυτικά σχέδια που έχουν υποβληθεί στο δανειακό σκέλος του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (μέχρι 30.4.2023), τα 236 προέρχονται από ΜμΕ με τον συνολικό προϋπολογισμό τους να διαμορφώνεται στα Ευρώ 2,75 δισ. Επιπλέον, στο σκέλος των επιδοτήσεων, ο δεύτερος πυλώνας του Σχεδίου αφορά την ψηφιακή μετάβαση, μέρος του οποίου είναι ο ψηφιακός μετασχηματισμός των ΜμΕ με συνολικό προϋπολογισμό Ευρώ 375 εκατ.

Η αξιοποίηση αυτών των πόρων αναμένεται να συμβάλλει στη σύγκλιση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο στην ψηφιοποίηση των ΜμΕ, ένα πεδίο στο οποίο η χώρα μας υστερεί. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον Δείκτη Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας (Digital Economy and Society Index-DESI), ο οποίος παρακολουθεί τις ψηφιακές επιδόσεις των κρατών-μελών της ΕΕ-27, το 2021 μόλις το 39% των ΜμΕ παρουσιάζουν τουλάχιστον το βασικό επίπεδο ψηφιακής έντασης έναντι 55 % που είναι ο μέσος όρος της ΕΕ-27. Ωστόσο, σε άλλα πεδία η Ελλάδα έχει συγκλίνει ή ακόμα και υπερβεί τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Συγκεκριμένα, το 2021, το 20% των ΜμΕ πραγματοποίησαν πωλήσεις μέσω διαδικτύου (έναντι 18% στην ΕΕ-27), το 7% πραγματοποίησε ηλεκτρονικές πωλήσεις σε διασυνοριακό επίπεδο (έναντι 9% στην ΕΕ-27), ενώ το ηλεκτρονικό εμπόριο αντιπροσώπευσε το 11% του συνολικού κύκλου εργασιών των ΜμΕ (έναντι 12% στην ΕΕ-27). Γενικότερα, όσον αφορά στην ενσωμάτωση της ψηφιακής τεχνολογίας στις επιχειρηματικές δραστηριότητες, η Ελλάδα κατατάσσεται στην 22^η θέση στο σύνολο των 27 χωρών, υστερώντας σημαντικά έναντι του ευρωπαϊκού μέσου όρου στη χρήση προηγμένων ψηφιακών τεχνολογιών, όπως της τεχνητής νοημοσύνης (4% των επιχειρήσεων στην Ελλάδα έναντι 8% στην ΕΕ-27) και του υπολογιστικού νέφους (17% των επιχειρήσεων στην Ελλάδα έναντι 34% στην ΕΕ-27).

Σημειώνεται, ωστόσο, ότι σύμφωνα με έρευνα της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (*EIB Investment Survey 2022*), το επιχειρηματικό περιβάλλον συνεχίζει να αποτελεί βασική ανησυχία των ΜμΕ προκειμένου να αυξήσουν την επενδυτική τους δραστηριότητα. Σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας, το 84% των ΜμΕ στην Ελλάδα αναφέρουν το θεσμικό πλαίσιο (*business regulation*) ως ένα σημαντικό εμπόδιο στην επενδυτική τους δραστηριότητα, έναντι 62% του ευρωπαϊκού μέσου όρου.

ΓΡΑΦΗΜΑ 3

Διαχρονική εξέλιξη: (α) του αριθμού των επιχειρήσεων, (β) των απασχολούμενων σε αυτές και (γ) της ΑΠΑ (γ) με βάση το μέγεθος της επιχείρησης

Πηγή:
Ευρωπαϊκή Επιτροπή
(Annual Report on European SMEs 2022/2023)

Η Ελληνική Οικονομία σε Αριθμούς

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Ετήσια στοιχεία	2018	2019	2020	2021	2022	Ετήσιες Μεταβολές
ΑΕΠ (% ετήσια μεταβολή, σταθερές τιμές 2015)	1,7	1,9	-9,0	8,4	5,9	
Ιδιωτική Κατανάλωση	1,7	1,9	-7,7	5,8	7,8	
Δημόσια Κατανάλωση	-3,5	2,1	2,6	2,2	-1,6	
Ακαθάριστος Σχηματισμός Παγίου Κεφαλαίου	-4,3	-2,2	1,1	20,0	11,7	
Εξαγωγές Αγαθών & Υπηρεσιών	9,1	4,9	-21,5	24,1	4,9	
Εισαγωγές Αγαθών & Υπηρεσιών	8,1	2,9	-7,3	17,7	10,2	
Γεν. Δκτ Τιμών Καταναλωτή (% ετ. μεταβ., μ.ο. έτους)	0,6	0,3	-1,2	1,2	9,6	
Ανεργία (% , μέσο έτους)	19,3	17,3	16,3	14,7	12,4	
Πρωτογενές Ισοζύγιο της Γεν. Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	4,3	3,9	-6,7	-4,7	0,1	
Χρέος Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	186,4	180,6	206,3	194,6	171,3	
Ισοζύγιο Τρεχ. Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	-2,9	-1,5	-6,6	-6,8	-9,7	

Δείκτες Οικονομικής Συγκυρίας	2022	2022			Τελευταία διαθέσιμη περίοδος	Τριμηνιαία στοιχεία (% ετήσιες μεταβολές, δείκτες)
		Q2	Q3	Q4		
Οικονομική Δραστηριότητα (% ετήσια μεταβολή)						
Όγκος Λαν. Εμπορίου (εκτός καυσίμων-λιπ/κών)	1,9	0,9	2,0	-1,8	-2,2 (Ιαν.-Απρ. 23)	
Νέες εγγραφές Επιβατηγών Αυτοκινήτων	6,7	4,5	9,4	-0,5	14,4 (Ιαν.-Ιούν. 23)	
Ιδιωτική Οικοδομική Δραστ/τα (όγκος σε χιλ. m³)	-2,2	-11,2	-12,7	7,0	25,2 (Ιαν.-Μαρ. 23)	
Βιομηχανική Παραγωγή: Μεταποίηση	4,4	4,7	4,2	3,3	5,7 (Ιαν.-Μάρ. 23)	
Δείκτες Προσδοκιών						
Δείκτης Υπευθ. Προμηθειών στη μεταποίηση PMI	51,8	53,2	49,2	47,9	51,8 (Ιούν. 23)	
Δείκτης Οικονομικού Κλίματος	105,4	105,2	102,3	101,4	110,1 (Ιούν. 23)	
Δείκτης Επιχ/κών Προσδοκιών στη Βιομηχανία	105,5	108,0	99,6	97,3	108,6 (Ιούν. 23)	
Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης	-50,7	-53,0	-53,6	-52,6	-31,0 (Ιούν. 23)	
Πιστωτική Επέκταση, (% ετήσια μεταβολή, τέλος περιόδου)						
Ιδιωτικός Τομέας	6,3	4,5	6,1	6,3	3,1 (Μάρ. 23)	
Επιχειρήσεις (μη χρηματοπιστωτικές)	11,8	9,7	12,3	11,8	6,7 (Μάρ. 23)	
Νοικοκυριά	-2,5	-2,1	-2,2	-2,5	-2,8 (Μάρ. 23)	
- Καταναλωτικά Δάνεια	1,3	0,7	0,9	1,3	1,1 (Μάρ. 23)	
- Στεγαστικά Δάνεια	-3,7	-3,0	-3,2	-3,7	-3,9 (Μάρ. 23)	
Τιμές και Αγορά Εργασίας						
Δκτ Τιμών Καταναλωτή (% ετ. μετ., μ.ο. περιόδου)	9,6	11,2	11,7	8,3	1,8 (Ιούν. 23)	
Δκτ Τιμών Διαμερισμάτων (% ετήσια μεταβολή)	11,7	10,7	12,4	13,5	14,5 (Α' τρίμ. 23)	
Ανεργία (% , μ.ο. Περιόδου, εποχ. διορθ.)	12,4	12,6	12,3	11,8	10,8 (Μάρ. 23)	
ΑΕΠ (% ετήσια μεταβολή, σταθερές τιμές 2015)						
Ιδιωτική Κατανάλωση	7,8	8,7	5,6	4,1	2,9 (Α' τρίμ. 23)	
Δημόσια Κατανάλωση	-1,6	-0,4	-2,8	-1,8	1,4 (Α' τρίμ. 23)	
Επενδύσεις	11,7	10,2	8,3	14,8	8,2 (Α' τρίμ. 23)	
Εξαγωγές Αγαθών & Υπηρεσιών	4,9	11,1	-2,8	-1,2	8,9 (Α' τρίμ. 23)	
Εισαγωγές Αγαθών & Υπηρεσιών	10,2	14,6	5,2	6,8	5,6 (Α' τρίμ. 23)	

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, ΕΛΣΤΑΤ, IOBE, S&P Global

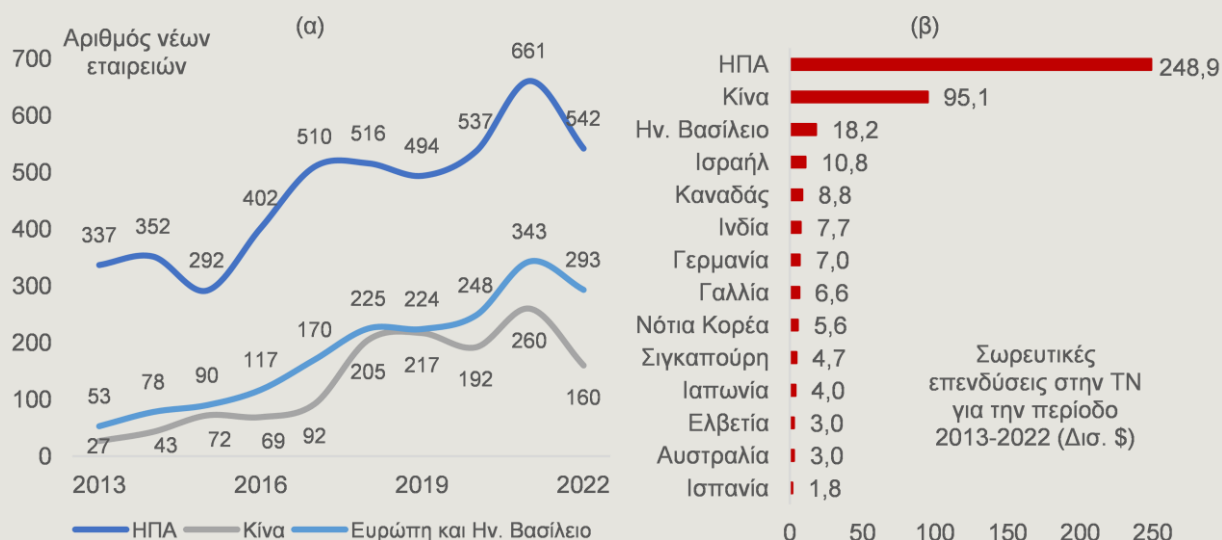
Τεχνητή Νοημοσύνη: Ευκαιρίες και Κίνδυνοι

Η περιοριστική νομισματική πολιτική, που ακολουθείται από τις κεντρικές τράπεζες με στόχο την αποκλιμάκωση του πληθωρισμού, έχει αυξήσει τις ανησυχίες των αγορών για περαιτέρω επιβράδυνση της παγκόσμιας οικονομίας. Παρά τις διαδοχικές και αλληλένδετες διαταραχές των τελευταίων ετών, η αγορά εργασίας, τουλάχιστον στις ανεπτυγμένες οικονομίες, παραμένει ανθεκτική, ενώ οι νέες τάσεις, όπως η εξ αποστάσεως εργασία και η τετραήμερη απασχόληση, που βελτιώνουν την ποιότητα ζωής των εργαζομένων, κερδίζουν συνεχώς έδαφος. Ωστόσο, παρά την ανθεκτικότητα της αγοράς εργασίας, η αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας παγκοσμίως, έχει επιβραδυνθεί την τελευταία 10ετία (η αύξησή της κατά τη διάρκεια της πανδημίας ήταν προσωρινή), υπονομεύοντας την πρόοδο του βιοτικού επιπέδου και καθιστώντας αναγκαία την αλλαγή του παραγωγικού μοντέλου. Το ερώτημα που ανακύπτει, σε αυτή την περίπτωση, είναι πως μπορεί η Τεχνητή Νοημοσύνη (TN) να βοηθήσει προς αυτήν την κατεύθυνση και ποια είναι τα πλεονεκτήματα;

- Οι νέες ψηφιακές τεχνολογίες, και κυρίως, η ταχέως εξελισσόμενη TN, θα μπορούσαν να συνδράμουν καταλυτικά στην αύξηση της παραγωγικότητας, μέσω της αυτοματοποίησης συγκεκριμένων εργασιών. Τα μεγάλα γλωσσικά μοντέλα (Large Language Models-LLMs), όπως το ChatGPT, η δυνατότητα επεξεργασίας και ανάλυσης μεγάλων βάσεων δεδομένων σε μικρό χρονικό διάστημα και η εξόρυξη νέων πληροφοριών (data mining), αναμένεται να αποτελέσουν πολύτιμα εργαλεία στην καθημερινότητα των ανθρώπων. Η χρήση των νέων τεχνολογιών επιτρέπει τη διεκπεραίωση επαναλαμβανόμενων εργασιών από τις μηχανές, ώστε οι άνθρωποι να μπορούν να αφιερώνουν περισσότερο χρόνο σε άλλες εργασίες, με υψηλότερη προστιθέμενη αξία, όπως είναι για παράδειγμα ο στρατηγικός σχεδιασμός μιας επιχείρησης (“How generative AI can help finance and accounting professionals” IBM, Ιούνιος 2023), αυξάνοντας κατ’ αυτόν τον τρόπο την παραγωγικότητά τους, είτε επειδή θα αφοσιώνονται σε πιο παραγωγικές εργασίες, είτε επειδή θα απασχολούνται λιγότερες ώρες. Η Goldman Sachs (“The potentially large effects of AI on economic growth”, Μάρτιος 2023) έχει εκτιμήσει ότι η τεχνητή νοημοσύνη θα μπορούσε να αυξήσει την παγκόσμια παραγωγή κατά 7%, ή περίπου 7 τρισ. δολάρια, σε μια δεκαετία. Προς την ίδια κατεύθυνση κινούνται και άλλες εκθέσεις (“The economic potential of generative AI”, McKinsey, Ιούνιος 2023, και “Machines of mind: The case for an AI-powered productivity boom”, Brookings Institute, Μάιος 2023) οι οποίες είναι αισιόδοξες ως προς την υιοθέτηση της TN.
- Ένα άλλο σημαντικό πλεονέκτημα της TN είναι η ταχύτητα, η ακρίβεια και η αποτελεσματικότητα, που μπορούν να περιορίσουν το ανθρώπινο λάθος, σε συγκεκριμένες περιπτώσεις. Επιπλέον, η TN μπορεί να λειτουργεί 24 ώρες το 24ωρο χωρίς καμία μείωση στην απόδοση, σε αντίθεση με τους ανθρώπους, όπως γίνεται στο πεδίο της υποστήριξης πελατών.

ΓΡΑΦΗΜΑ 4

Οι νεοεισερχόμενες εταιρείες Τεχνητής Νοημοσύνης (TN) και οι συνολικές ιδιωτικές επενδύσεις ανά γεωγραφική περιοχή για την περίοδο 2013 - 2022

Πηγή: Stanford University AI index

Η ΤΝ μπορεί να εξαλείψει τον παράγοντα του κινδύνου χρησιμοποιώντας ρομπότ και αυτοματοποιώντας τις διαδικασίες παραγωγής. Υπάρχουν καταστάσεις όπου οι άνθρωποι μπορεί να διστάζουν να εργαστούν εξαιτίας υψηλού βαθμού επικινδυνότητας, όπως για παράδειγμα στις πυρηνικές δοκιμές, στις βιομηχανίες οπλικών συστημάτων και την αυτοκινητοβιομηχανία.

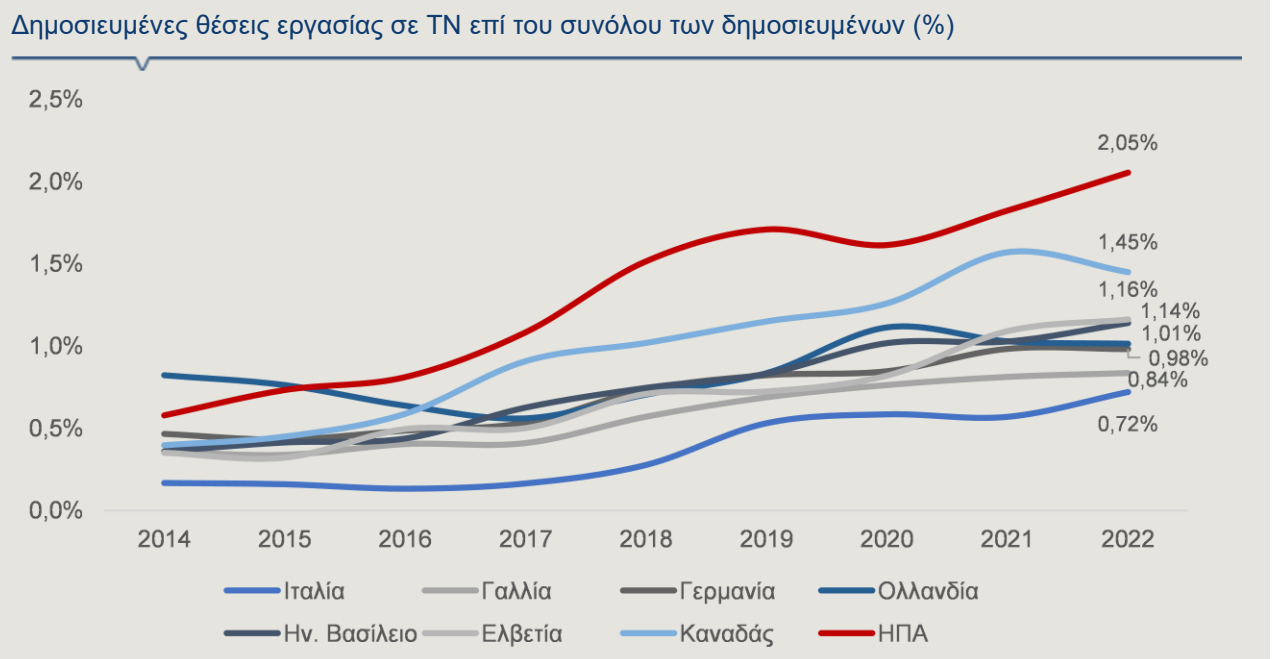
- Η τεχνητή νοημοσύνη μπορεί να είναι πολύ χρήσιμη και στον τραπεζικό τομέα, όπου μπορεί να αντικαταστήσει το παραδοσιακό σύστημα επεξεργασίας εγγράφων και αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας των πελατών, κάτι που απαιτεί πολύ χρόνο. Για παράδειγμα, σήμερα υπάρχει η δυνατότητα οι αιτήσεις δανείου να υποβάλλονται σε επεξεργασία από αλγόριθμους, επιταχύνοντας την εγκριτική διαδικασία. Σε τέτοιες περιπτώσεις, οι αλγόριθμοι μπορούν να προβλέψουν εάν ο αιτών είναι επιλέξιμος για δάνειο ή όχι εξετάζοντας το ιστορικό του ("What is artificial intelligence and how does it affect banking?", Santander Bank, Απρίλιος 2023).
- Εκτός, όμως, από την αυτοματοποίηση των εργασιών και την αύξηση της παραγωγικότητας, η ΤΝ μπορεί να αποφέρει ευρύτερα οφέλη στην καθημερινότητα των πολιτών, όπως καλύτερη υγειονομική περίθαλψη μέσω της χρήσης της στην ιατρική, καινοτόμα εκπαιδευτικά εργαλεία που διευκολύνουν την πρόσβαση στην εκπαίδευση και την κατάρτιση -όπως αποδείχθηκε κατά τη διάρκεια της πανδημίας-, ασφαλέστερες και «καθαρότερες» περιβαλλοντικά μεταφορές. Στον τομέα των επιχειρήσεων, η ΤΝ επιτρέπει την ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών για την πράσινη μετάβαση, συμβάλλει στην αύξηση των πωλήσεων, στην εξοικονόμηση ενέργειας, στη βελτίωση της παραγωγής αλλά και της εξυπηρέτησης πελατών.

Τα τελευταία χρόνια, παρατηρείται η ίδρυση όλο και περισσότερων εταιριών ΤΝ, με τις επενδύσεις στον κλάδο αυτό να αυξάνονται ραγδαία (Γράφημα 4). Την πρωτοκαθεδρία στις επενδύσεις σε ΤΝ έχουν αναμφισβήτητα οι ΗΠΑ, με την Κίνα να ακολουθεί και την Ευρώπη να βρίσκεται σε απόσταση. Η ευημερία και η ανάπτυξη της Ευρώπης είναι άμεσα συνδεδεμένη με την αξιοποίηση των νέων ψηφιακών τεχνολογιών, με στόχο την απεξάρτηση από τις ΗΠΑ και την Κίνα, και με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να έχει καταθέσει ένα ολοκληρωμένο ρυθμιστικό πλαίσιο (EU AI Act), που διασφαλίζει ότι τα συστήματα τεχνητής νοημοσύνης που χρησιμοποιούνται στην ΕΕ είναι ασφαλή, διαφανή, ανιχνεύσιμα και χωρίς διακρίσεις.

Οι κίνδυνοι για την αγορά εργασίας από την υιοθέτηση της ΤΝ

Παρά τις δυνατότητες και τις ευκαιρίες που αναδύονται από την ΤΝ, πρέπει να εξετάσουμε την αρνητική επίδραση που θα μπορούσε να έχει στην απασχόληση, αφού δεν πρέπει να θεωρείται απολύτως δεδομένο ότι θα ωφελήσει τους ανθρώπους. Όπως σημείωσε ο οικονομολόγος Daron Acemoglu σε διάφορες εργασίες του, είναι πιθανό η ΤΝ να αντικαταστήσει, απλώς, τις ανθρώπινες θέσεις εργασίας χωρίς να δημιουργήσει νέες, πιο παραγωγικές θέσεις εργασίας, στις οποίες να μπορούν να μετακινηθούν οι εργαζόμενοι (Acemoglu, D. and Restrepo, P., 2018: Artificial Intelligence, Automation and Work, NBER WP 24196), ενώ θέτει το ερώτημα αν τα οφέλη από τη χρήση της ΤΝ θα εξαπλωθούν σε όλη την οικονομία ή θα τροφοδοτήσουν την ανισότητα (Acemoglu, D. and Johnson, S., 2023: Power and Progress).

ΓΡΑΦΗΜΑ 5

Αναμφίβολα, η ΤΝ δύναται να αντικαταστήσει απασχολούμενους σε πολλούς τομείς, γεγονός που μπορεί τελικά να αυξήσει το ποσοστό ανεργίας σε διάφορες χώρες, όπου η υιοθέτησή της θα είναι σε υψηλό βαθμό. Ομοίως, το κόστος ανάπτυξης και συντήρησης των συστημάτων της ΤΝ μπορεί να είναι πολύ ακριβό, καθώς η τεχνολογία είναι πολύ προηγμένη και οι μηχανές είναι περίπλοκες. Επιπροσθέτως, για να αναπτυχθούν αυτά τα συστήματα απαιτούνται πολύ εξειδικευμένοι και έμπειροι επαγγελματίες που είναι δύσκολο να βρεθούν, καθώς η ΤΝ δεν είναι εύκολη στην εκμάθηση και απαιτεί χρόνια εκπαίδευσης και εμπειρίας.

Υπάρχουν διάφορες μελέτες που εκτιμούν τις αρνητικές συνέπειες της ΤΝ στην αγορά εργασίας, ωστόσο διαφέρουν αρκετά ως προς τα αποτελέσματά τους, καθώς οι αναλύσεις αυτές βρίσκονται σε πρώιμο στάδιο. Ενδεικτικά, στην προαναφερθείσα ανάλυση της Goldman Sachs, εκτιμάται ότι η υιοθέτηση της ΤΝ και η αυτοματοποίηση θα μπορούσαν να υποκαταστήσουν το 25% των θέσεων εργασίας σε ΗΠΑ και Ευρώπη, ενώ θα επηρεάσει τις θέσεις εργασίας, περίπου, 300 εκατ. εργαζομένων παγκοσμίως. Η αβεβαιότητα αφορά στον κίνδυνο υποκατάστασης του ανθρώπινου δυναμικού από τα προγράμματα τεχνητής νοημοσύνης. Ωστόσο, υπάρχει και η άλλη επιχειρηματολογία, σύμφωνα με την οποία, η ΤΝ δεν θα οδηγήσει, σε σημαντικό βαθμό, σε απώλεια θέσεων εργασίας, αλλά θα αλλάξει τις ειδικότητες που απαιτούνται, με όλο και περισσότερες επιχειρήσεις να αναζητούν εξειδικευμένα στελέχη στην ΤΝ (Γράφημα 5).

Επίσης, η Έκθεση Future of Jobs 2023 του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ αναφέρει ότι οι ειδικοί της τεχνητής νοημοσύνης και της μηχανικής μάθησης, οι αναλυτές δεδομένων και οι εξειδικευμένοι επιστήμονες στον ψηφιακό μετασχηματισμό είναι οι πιο σημαντικοί αναδυόμενοι ρόλοι. Από την άλλη πλευρά, ορισμένες θέσεις εργασίας θεωρείται πιθανό να μειωθούν γρήγορα λόγω της τεχνητής νοημοσύνης. Αυτοί είναι, ως επί το πλείστον, υπάλληλοι γραφείων, γραμματείς και εργαζόμενοι που συναλλάσσονται με το κοινό.

Συμπερασματικά, η ΤΝ βρίσκεται σε πρώιμο στάδιο, ενώ αναμένεται να επηρεάσει όλο και περισσότερο την αγορά εργασίας και την ευρύτερη οικονομία. Η ΤΝ μπορεί να αποτελέσει την αντισταθμιστική δύναμη στη μείωση της παραγωγικότητας και να αλλάξει άρδην το βιοτικό επίπεδο των ανθρώπων. Όμως, θα πρέπει να υπάρξει το κατάλληλο ρυθμιστικό πλαίσιο, αφού η αυξανόμενη εξάρτηση από την ΤΝ εγκυμονεί κινδύνους. Τέλος, θα απαιτηθούν επενδύσεις για την υποστήριξη των εργαζομένων που αλλάζουν εργασιακές δραστηριότητες (“The economic potential of generative AI”, McKinsey, Ιούνιος 2023).

ΑΓΟΡΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ & ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΟΣ
Θετικό κλίμα για την οικονομία των ΗΠΑ, με τις αγορές να ανησυχούν για τη δυναμική της Κίνας

- Αισιοδοξία στις αγορές για την πορεία της οικονομίας των ΗΠΑ, μετά τις ανακοινώσεις για αποκλιμάκωση του πληθωρισμού
- Χαμηλότερη των προσδοκιών η ανάπτυξη στο δεύτερο τρίμηνο στην Κίνα, 0,8% σε τριμηνιαία βάση
- Ο πληθωρισμός στο Ην. Βασίλειο μειώθηκε σημαντικά τον Ιούνιο, στο 7,9% σε ετήσια βάση, με τον δομικό πληθωρισμό (6,9%) να παραμένει σε υψηλά επίπεδα

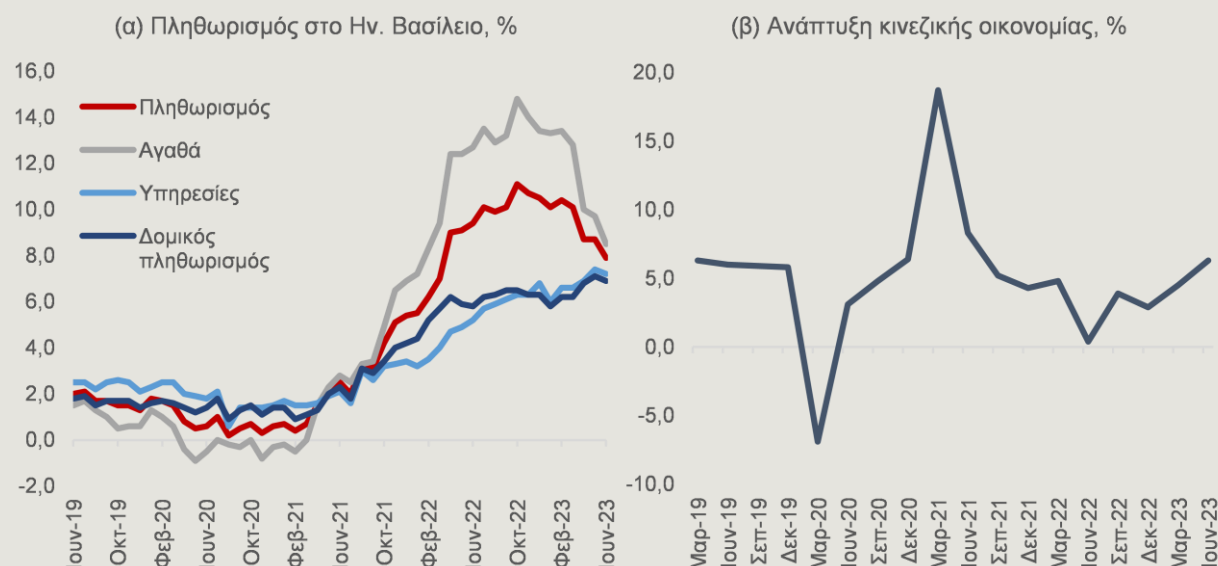
Οι εξελίξεις στην παγκόσμια οικονομία

ΗΠΑ ► Η υπουργός οικονομικών των ΗΠΑ, Janet Yellen, στο πλαίσιο των εργασιών της συνόδου οικονομικών αξιωματούχων των G20 στην Ινδία, δήλωσε ότι δεν περιμένει η οικονομία των ΗΠΑ να εισέλθει σε ύφεση, λόγω των ενθαρρυντικών στοιχείων για τον πληθωρισμό (3% τον Ιούνιο) και της ανθεκτικής αγοράς εργασίας. Επιπλέον, επεσήμανε τις ανησυχίες σχετικά με την επιβράδυνση του ρυθμού ανάπτυξης της Κίνας, η οποία μπορεί να επηρεάσει τόσο άλλες οικονομίες, όσο και τη συνολική παγκόσμια ανάπτυξη. Μάλιστα, μετά το πρόσφατο ταξίδι της στην Κίνα, ανέφερε ότι οι Κινέζοι αξιωματούχοι εξέφρασαν ανησυχίες, ιδιαίτερα, σχετικά με τους δασμούς των ΗΠΑ. Αξίζει να σημειωθεί ότι, για τρίτο διαδοχικό μήνα, κινήθηκαν σε θετικό έδαφος οι λιανικές πωλήσεις, καταγράφοντας άνοδο 0,2%. Τέλος, οι αγορές βρίσκονται εν αναμονή της επόμενης συνεδρίασης (25-26/7) της Ομοσπονδιακής Τράπεζας των ΗΠΑ (Fed), προεξοφλώντας την αύξηση του βασικού επιτοκίου κατά 25 μονάδες βάσης (μ.β.), στο εύρος 5,25%-5,50% (99,8% FedWatch).

ΖτΕ ► Στο 5,5% διαμορφώθηκε ο πληθωρισμός στη ΖτΕ, τον Ιούνιο, σύμφωνα με την Eurostat, με σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ των κρατών-μελών. Οι αγορές αναμένουν τη συνεδρίαση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) στις 27/7, εκτιμώντας ότι θα προβεί σε περαιτέρω αύξηση των βασικών της επιτοκίων κατά 25 μ.β. Βέβαια, πληθαίνουν οι απόψεις στην ΕΚΤ, που ισχυρίζονται ότι δεν θα πρέπει να θεωρείται δεδομένη η περαιτέρω σύσφιγξη της νομισματικής πολιτικής, από τον Ιούλιο και μετά, όπως ανέφερε το μέλος του Δ.Σ., Klaas Knot. Τέλος, το μέλος του Δ.Σ. της ΕΚΤ Ignasio Visco προβλέπει ότι ο πληθωρισμός θα αποκλιμακωθεί ταχύτερα, λόγω της πτώσης του ενεργειακού κόστους.

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

- Αυξήθηκαν κατά 0,2% οι λιανικές πωλήσεις, τον Ιούνιο, στις ΗΠΑ
- Σημαντική υποχώρηση, στο 5,5% σε ετήσια βάση, σημείωσε ο πληθωρισμός στην ΖτΕ, τον Ιούνιο, από 6,1%, τον προηγούμενο μήνα
- Αποκλιμακώθηκε ο πληθωρισμός στο Ην. Βασίλειο, τον Ιούνιο, στο 7,9% σε ετήσια βάση, από 8,7%, τον προηγούμενο μήνα

ΓΡΑΦΗΜΑ 6
Ο πληθωρισμός στο Ην. Βασίλειο και η αναπτυξιακή δυναμική της Κίνας

Πηγή: BoE, Bloomberg

Διεθνής Οικονομία ► Η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία (ONS) ανακοίνωσε ότι ο πληθωρισμός στο Ην. Βασίλειο μειώθηκε περισσότερο από το αναμενόμενο, τον Ιούνιο, στο 7,9% σε ετήσια βάση, από 8,7%, τον Μάιο (Γράφημα 6α). Επίσης, ο δομικός πληθωρισμός, που εξαιρεί τις τιμές τροφίμων και ενέργειας, μειώθηκε στο 6,9% σε ετήσια βάση, από το υψηλό 7,1% του προηγούμενου μήνα. Η αποκλιμάκωση του πληθωρισμού, αν και παραμένει σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα, μειώνει τις αποδόσεις των ομολόγων του Ην. Βασιλείου και αυξάνει τις προσδοκίες για επιβράδυνση του ρυθμού σύσφιγξης από την κεντρική τράπεζα του Ην. Βασιλείου (BoE). Αναμφίβολα, η ισχνή ανάπτυξη της Κίνας αποτελεί κίνδυνο για την παγκόσμια οικονομία. Η κινεζική οικονομία αναπτύχθηκε το δεύτερο τρίμηνο κατά 6,3% σε ετήσια βάση (Γράφημα 6β), χαμηλότερη των προσδοκιών (7,1%). Τέλος, αξίζει να αναφερθεί η υπογραφή συμφωνιών μεταξύ Τουρκίας και Αραβικών Εμιράτων συνολικού ύψους 50,7 δισ. δολαρίων σε μια προσπάθεια της Τουρκίας να προσελκύσει επενδύσεις.

Οι συναλλαγματικές ισοτιμίες και οι αγορές ομολόγων

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Χρηματιστηρίου του Σικάγου, οι συνολικές καθαρές τοποθετήσεις (αγορές μείον πωλήσεις), στην ισοτιμία του ευρώ με το δολάριο, διατηρήθηκαν θετικές, την εβδομάδα που έληξε στις 18 Ιουλίου. Οι θετικές θέσεις (υπέρ του ευρώ, "long") αυξήθηκαν σημαντικά κατά 38.670 συμβόλαια, με αποτέλεσμα οι συνολικές καθαρές θέσεις να διαμορφωθούν στα 178.832 συμβόλαια, από 140.162 συμβόλαια, την προηγούμενη εβδομάδα (Γράφημα 7).

Σταθεροποιητικές τάσεις παρατηρούνται στη συναλλαγματική ισοτιμία του ευρώ έναντι του δολαρίου, με την ισοτιμία, στις 24 Ιουλίου, να βρίσκεται στο 1,1081 €/€ (Πίνακας 2), χαμηλότερα, όμως, από το υψηλό που επιτεύχθηκε ενδοσυνεδριακά στις 18/7 (1,1276 €/€), εξαιτίας κυρίως των αναφορών μελών της ΕΚΤ, για ενδεχόμενη παύση των επιτοκιακών αυξήσεων μετά τη συνεδρίαση του Ιουλίου. Υπό πίεση συνεχίζει να βρίσκεται η βρετανική στερλίνα (1,2826 £/€), μετά την ανακοίνωση για μείωση του πληθωρισμού τον Ιούνιο.

Σταθεροποιητικές τάσεις καταγράφονται στην ομολογιακή αγορά των ΗΠΑ, με την απόδοση του 10ετούς ομολόγου να ανέρχεται στο 3,81%, στις 24 Ιουλίου, ενώ το 2ετές κινείται στο 4,84%. Επιπλέον, στη ΖτΕ, παρατηρούνται σταθεροποιητικές τάσεις στις αποδόσεις των ομολόγων, στον απόηχο δηλώσεων μελών της ΕΚΤ για παύση των αυξήσεων των επιτοκίων από τον Σεπτέμβριο. Χαρακτηριστικά, η απόδοση του 10ετούς γερμανικού ομολόγου ανήλθε στο 2,40% (Πίνακας 3), στις 24 Ιουλίου. Τέλος, η διαφορά απόδοσης μεταξύ του 10ετούς ομολόγου της Ελλάδας και του 10ετούς ομολόγου της Γερμανίας (spread) βρίσκεται στις 133 μ.β., του 10ετούς κυπριακού ομολόγου στις 133 μ.β., ενώ του 10ετούς ιταλικού ομολόγου στις 162 μ.β.

ΠΡΟΣΕΧΗ ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

ΗΠΑ:

- Συνεδρίαση Fed για επιτόκια (26 Ιουλίου)
- Δείκτης πωλήσεων νέων κατοικιών Ιουνίου (26 Ιουλίου)
- Πρώτη εκτίμηση ΑΕΠ Β' τριμήνου (27 Ιουλίου)

ΖτΕ:

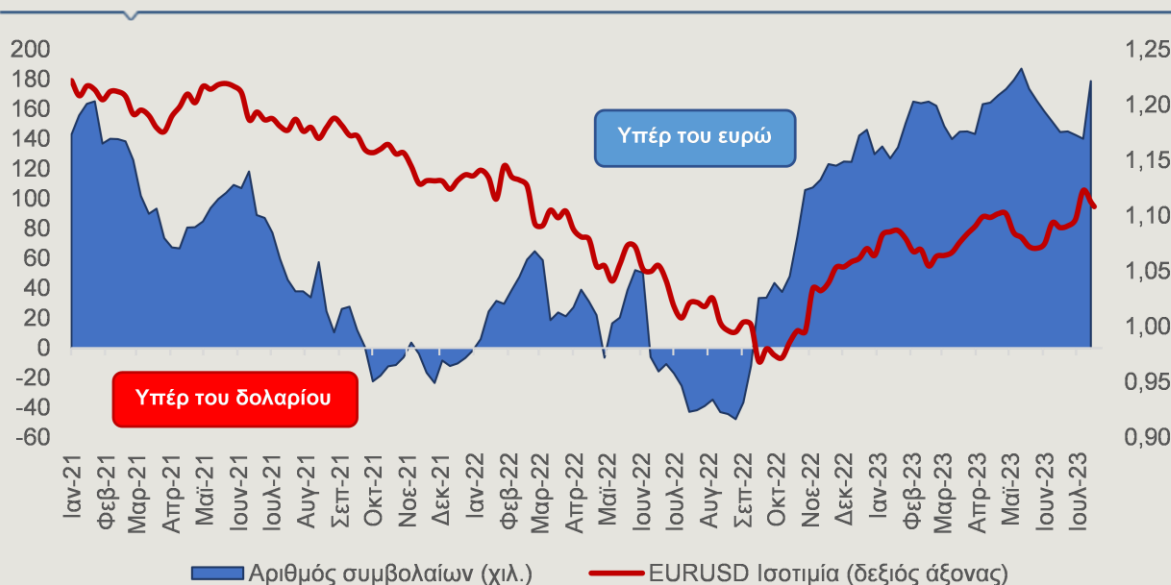
- Συνεδρίαση ΕΚΤ για τα βασικά επιτόκια (27 Ιουλίου)
- Εκτίμηση ΑΕΠ Β' τριμήνου, Γερμανία (28 Ιουλίου)

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΑΓΟΡΕΣ:

- Συνεδρίαση BoE για επιτόκια, Ην. Βασίλειο (3 Αυγούστου)

ΓΡΑΦΗΜΑ 7

Specs θέσεις για μη εμπορικές/κερδοσκοπικές συναλλαγές και Συναλλαγματική Ισοτιμία ευρώ/δολαρίου

Αγορές σε Αριθμούς

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Συναλλαγματικές Ισοτιμίες

Αγορά Συναλλάγματος				
	24-Ιουλ-23	7 μέρες πριν	1 έτος πριν	Εβδ. Μεταβολή (%)
Ευρώ/Δολάριο (€/\$)	1,1081	1,1236	1,0220	
Ευρώ/Στερλίνα (€/£)	0,8639	0,8595	0,8484	
Στερλίνα/Δολάριο (£/\$)	1,2826	1,3073	1,2043	
Ευρώ/Ελβετικό φράγκο (€/CHF)	0,9608	0,9668	0,9857	
Ευρώ/Γιεν Ιαπωνίας (€/JPY)	156,7328	155,8800	139,6900	
Δολάριο/Γιεν Ιαπωνίας (\$/JPY)	141,4420	138,7100	136,6900	
Ευρώ/Δολάριο Αυστραλίας (€/AUD)	1,6446	1,6483	1,4699	
Ευρώ/Δολάριο Καναδά (€/CAD)	1,4624	1,4832	1,3130	
Ευρώ/Κινεζικό γουάν (€/CNY)	7,9822	8,0646	6,8921	
Ευρώ/Τουρκική λίρα (€/TRY)	29,8853	29,6154	18,1969	
Δείκτης Δολαρίου (US dollar Index)	101,2940	99,8420	106,4830	

Πηγή:
Bloomberg

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Αποδόσεις ομολόγων και spreads έναντι 10ετούς γερμανικού ομολόγου

Διεθνείς αποδόσεις ομολόγων (%)					Ευρωπαϊκές αποδόσεις 10ετούς ομολόγου (%)				
	24-Ιουλ-23	7 μέρες πριν	1 έτος πριν	Εβδομαδιαία μεταβολή (%)		24-Ιουλ-23	7 μέρες πριν	1 έτος πριν	Διαφορά με ομόλογο Γερμανίας (spread)
2ετές ΗΠΑ	4,837	4,742	3,016	2,00%	Γερμανίας	2,400	2,472	1,012	
10ετές ΗΠΑ	3,815	3,807	2,796	0,22%	Ολλανδίας	2,729	2,811	1,326	33
2ετές Ην. Βασιλείου	4,814	5,128	1,793	-6,12%	Γαλλίας	2,932	3,003	1,603	53
10ετές Ην. Βασιλείου	4,186	4,425	1,932	-5,41%	Ισπανίας	3,422	3,500	2,212	102
2ετές Ιαπωνίας	-0,052	-0,048	-0,089	8,33%	Πορτογαλίας	3,089	3,177	2,127	69
10ετές Ιαπωνίας	0,445	0,467	0,185	-4,71%	Ιταλίας	4,021	4,146	3,273	162
2ετές Καναδά	4,580	4,672	3,102	-1,99%	Ελλάδας	3,729	3,894	3,047	133
10ετές Καναδά	3,409	3,394	2,855	0,46%	Κύπρος	3,732	3,802	3,227	133

Πηγή:
Bloomberg

Alpha Bank Economic Research

Παναγιώτης Καπόπουλος
Chief Economist
panayotis.karopoulos@alpha.gr

Ανάλυση Οικονομικής Συγκυρίας

Ελένη Μαρινοπούλου
Senior Research Economist
eleni.marinopoulou@alpha.gr

Φώτιος Μητρόπουλος
Research Economist
fotios.mitropoulos@alpha.gr

Γεράσιμος Μουζάκης
Research Economist
gerasimos.mouzakis@alpha.gr

Το παρόν δελτίο εκδίδεται από την Alpha Bank και έχει αποκλειστικά ενημερωτικό χαρακτήρα. Οι πληροφορίες που περιέχει προέρχονται από πηγές που θεωρούνται αξιόπιστες αλλά δεν έχουν επαληθευτεί από την Alpha Bank και αποτελούν έκφραση γνώμης βασισμένη σε διαθέσιμα δεδομένα μιας συγκεκριμένης ημερομηνίας. Το παρόν δεν αποτελεί συμβουλή ή σύσταση ούτε προτροπή για την διενέργεια οποιασδήποτε συναλλαγής και ως εκ τούτου δεν έχουν ληφθεί υπόψη παράγοντες όπως, η γνώση, η εμπειρία, η χρηματοοικονομική κατάσταση και οι επενδυτικοί στόχοι ενός εκάστου των δυνητικών ή/και υφιστάμενων πελατών και δεν έχουν ελεγχθεί για πιθανή φορολόγηση του εκδότη στην πηγή ούτε και για άλλη, περαιτέρω, φορολογική συνέπεια εκ της συμμετοχής σ' αυτά. Επίσης δεν συνιστά έρευνα στον τομέα των επενδύσεων κατά την έννοια της ισχύουσας νομοθεσίας και ως εκ τούτου δεν έχει συνταχθεί σύμφωνα με τις απαιτήσεις του νόμου για τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας της έρευνας στον τομέα των επενδύσεων. Η Alpha Bank δεν υποχρεούται να επικαιροποιεί ή να αναθεωρεί το δελτίο αυτό ούτε να προβαίνει σε ανακοινώσεις ή ειδοποιήσεις σε περίπτωση που οποιοδήποτε στοιχείο, γνώμη, πρόβλεψη ή εκτίμηση που περιέχεται σε αυτό μεταβληθεί ή διαπιστωθεί εκ των υστέρων ως ανακριβής. Τυχόν δε προβλέψεις επί του παρόντος δελτίου για την πορεία των αναφερόμενων σε αυτό οικονομικών μεγεθών αποτελούν εκτιμήσεις της Alpha Bank βασισμένες στα δεδομένα που περιλαμβάνονται στο δελτίο. Η Alpha Bank και οι θυγατρικές της, καθώς επίσης τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου, τα στελέχη και οι υπάλληλοι αυτών δεν παρέχουν καμία διαβεβαίωση ούτε εγγυώνται την ακρίβεια, την πληρότητα και την ορθότητα των πληροφοριών που περιέχονται και των απόψεων που διατυπώνονται στο παρόν ή την καταλληλότητά τους για συγκεκριμένη χρήση και δεν φέρουν καμία ευθύνη για οποιαδήποτε άμεση ή έμμεση ζημία θα μπορούσε τυχόν να προκύψει σε σχέση με οποιαδήποτε χρήση του παρόντος και των πληροφοριών που περιέχει εν όλω ή εν μέρει. Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή αναδημοσίευση αυτού του δελτίου ή τμήματος του πρέπει υποχρεωτικά να αναφέρει την Alpha Bank ως πηγή προελεύσεώς του.